

ARO BERGROTH 'ELÖNE HAST HOLMSTRÖM ITÄRANTA JALONEN KARHU KONKKA KYTÖMÄKI LEHTOLAINEN

JHUMPA LAHIRI

SUUR-

Simone Weil

Iris Uurto

ASTRID LINDGREN

teoksia II

TOIM.
SAARA TURUNEN
PETRA MAISONEN

TAMMI

LIKSOM LINDSTEDT MATINMIKKO MÄKINEN PULKKINEN SALAMI TURUNEN VANHATALO WEST

Toimittaneet

SAARA TURUNEN JA PETRA MAISONEN

suurteoksia II

tammi
80 VUOTTA

© Kirjoittajat ja Tammi 2023

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-4610-9

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

ESIPUHE	7
TUUVE ARO, JEAN RHYS: Herra Mackenzien jälkeen	9
AINA BERGROTH, SIMONE WEIL: Painovoima ja armo	19
FIONA 'ELÖNE, KAARI UTRIO: Aatelisneito, porvaristyttö	40
SUSANNA HAST, HÉLÈNE CIXOUS: Sisään kirjoittamiseen	49
JOHANNA HOLMSTRÖM, SYLVIA PLATH: Ariel	59
EMMI ITÄRANTA, SUSANNA CLARKE: Piranesi	77
RIITTA JALONEN, JANET FRAME: An Autobiography	91
E. L. KARHU, LEONORA CARRINGTON: Kuulotorvi	108
ANITA KONKKA, CORA SANDEL: Alberte-trilogia	129
ANNI KYTÖMÄKI, JEAN HEGLAND: Suojaan metsän siimekseen	142
LEENA LEHTOLAINEN, SARA PARETSKY: Sohaisu pimeään	159
ROSA LIKSOM, MARGUERITE DURAS: Rakastaja	174
LAURA LINDSTEDT, NATHALIE SARRAUTE: Kultaiset hedelmät	179
MARIA MATINMIKKO, BELL HOOKS: Mies tahtoo muuttua – Miehet, maskuliinisuus ja rakkaus	196
OUTI MÄKINEN, ASTRID LINDGREN: Mio, poikani Mio	213
RIIKKA PULKKINEN, PIRKKO SAISIO: Punainen erokirja	225
MINNA SALAMI, MARYSE CONDÉ: What Is Africa to Me	236
SAARA TURUNEN, IRIS UURTO: Ruumiin ikävä	243
PAULIINA VANHATALO, JHUMPA LAHIRI: Kaima	262
HELGA WEST, INGER-MARI AIKIO: Jiehki vuolde ruonas gid̄da	275

Esipuhe

Kun toimitimme ensimmäistä Suurteoksia-kokoelmaa, haaveenamme oli, että kirja innostaisi ihmisiä kirjallisuuden pariin. Vielä toimitusprosessin jälkeenkin kun pitelin käsissäni valmista teosta ja lehteilin sen sivuja, tuntui, että jokaisesta tekstistä avautui ikkuna paitsi käsitellyn kirjan maailmaan myös kokoelmaan kirjoittaneiden kirjailijoiden sielunmaisemaan. Ja niin kävi, että suurteokset löydettiin. Palautetta tulvi runsaasti ja kirjaston sivuilla saattoi huomata, että varauksia kertyi paitsi kokoelmalle myös siinä läpikäydyille teoksille. Kommenttien perusteella lukijat tuntuivat poimivan teksteistä kukin oman suosikkinsa ja kiinnostavaa oli se, että usein ne vaihtelivat. Kaikkein eniten ilahduin kuitenkin niistä kommentteista ja keskusteluista, joissa ihmiset kertoivat löytäneensä jotakin itselleen uutta.

Myös idea toisesta osasta tuli lukijoilta. Ensin se tuntui vain hauskalta heitolta ja kommentoimme sitä leikillämme, kunnes ymmärsimme, että ajatushan oli hyvä. Kiinnostavia kirjoja ja kirjailijoitahan riitti, ja hienoa oli se, että pääsimme pyytämään jälleen mukaan monta kiehtovaa kirjallisuudentekijää.

Toiveemme kirjailijoille olivat samat kuin aiemmankin Suurteosten kohdalla. Tilasimme tekstejä teoksista ja kirjailijoista, jotka olivat olleet kirjoittajille itselleen jollakin tavalla suuria, vaikuttaneet heidän elämäänsä ja kirjailijuuteensa ratkaisevalla tavalla. Jälleen toivoimme

henkilökohtaista lähestymistapaa ja toisaalta hieman myös sitä, että mukaan valikoituvat teokset eivät olisi välttämättä niin sanotulle suurelle yleisölle niitä kaikkein tutuimpia. Kirjailijoiden omat valinnat olivat silti tätäkin kirjaa tehtäessä etusijalla.

Samanlaisista lähtökohdista huolimatta Suurteoksia II:sta tuli miellyttävällä tavalla erilainen kuin edeltäjästään. Uudet kirjailijat ja käsiteltävät teokset toivat mukaan oman värinsä ja mausteensa. Toiveemme eivät ole kuitenkaan muuttuneet. Edelleen haaveilemme siitä, että teos tavoittaisi lukijoita ja saattaisi heitä uusien kirjojen pariin, mutta ehkä hieman myös siitä, että se kannustaisi miettimään, mikä olisi kunkin oma suurteos ja minkälaisen listan itse kukin laatisi. Ja mitä nyt suuruus ylipäättään taiteessa tai kirjallisuudessa tarkoittaa? Onko sellaista olemassakaan? Vai onko suuruudesta puhuminen kuitenkin lopulta aina joidenkin tiettyjen ihmisten tapa päästä kertomaan, mistä he pitävät, millainen maailman tulisi olla ja miten sitä pitäisi kehittää?

Helsingissä 5.5.2023

Saara Turunen

TUUVE ARO

JEAN RHYS:

Herra Mackenzien jälkeen

Sain Jean Rhysin romaanin *Herra Mackenzien jälkeen* toistakymmentä vuotta sitten syntymäpäivälahjaksi rakastetultani, jonka kanssa minulla meni vielä hetken verran hyvin ennen huonoja aikoja, molemminpuolisia hylkäämisiä ja surua. Jälkikäteen ajatellen kirja olikin enne, sillä se kuvaa hylätyn naisen ulkoista ja ennen kaikkea sisäistä elämää rakastajan jätettyä hänet.

Olen aina pitänyt kirjoista, joissa olennainen tapahtuu näkymättömissä, pinnan alla. Lukijana minulle syntyy tunne, että kaiken, myös näennäisesti mitättömän ja banaalin, alla kulkee voimakas virtaus, niin voimakas että se jättää jälkensä kirjassa kaikkeen: henkilöihin, tapahtumiin, pieniin yksityiskohtiin. Jean Rhysin kerronnassa tuo

virtaus on jatkuvasti läsnä, se rakentaa omalaatuista tunnelmaa ja pakottaa tarkkaavaiseksi. Jos hänen kirjojensa pinnanalaisella olisi väri, se olisi tummansininen, surun ja kaipauksen väri.

Dominicalla syntyneen ja nuorena englantilaistuneen Jean Rhysin toinen romaani *Herra Mackenzien jälkeen* (*After Leaving Mr. Mackenzie*, 1931) on sotien väliseen Pariisiin ja Lontooseen sijoittuva, löyhästi omaelämäkerrallinen fiktio ja temaattisesti jatkoa debyyttiromaanille *Kvartetti* (*Quartet*, 1928), joka tutki Marya Zelli -nimisen naisen päättyvää suhdetta. *Mackenzie* puolestaan kuvaa päälle kolmikymppisen Julia Martinin eron jälkeisiä kuukausia, kun varakkaan ex-rakastajan tarjoamat elatusavustukset ovat ehtyneet. Romaanisarja huipentuu teoksessa *Huomenta, keskiyö* (*Good Morning, Midnight*, 1939). Huolimatta aikalaiskritiikkien suopeasta vastaanotosta Rhysin moderni tyyli ei voittanut suuren yleisön suosiota ennen kuin vuosikymmeniä myöhemmin, jolloin hän alkoi saavuttaa mainetta ja palkintoja.

Kolmeen osaan jaetun romaanin teemoja ovat ulkopuolisen ja altavastaajan ahdinko, naisten syrjäytyminen, yksinäisyys, köyhyys, kuolema, suru, lapsuuden nostalgia ja rakkauden etsiminen. Vaikka monet aiheista ovat lähtökohtaisesti synkkiä, kerronta tihkuu vaivihkaista, pisteliästä huumoria ja ironiaa. Lukukokemus on painava muttei raskas, alusta loppuun vavahduttavan vangitseva. Rhysin eksyneet naispäähenkilöt vanhenevat ja heidän yhteiskunnallinen asemansa käy yhä heikommaksi romaanisarjan edetessä. He ovat antisankareita ja olosuhteiden uhreja – mutta samalla monitahoisia, älykkäitä ja sinnikkäästi tarkoitustaan etsiviä toimijoita.

Romaani on ekonomiselta estetiikaltaan ja naisnäkökulmaltaan vuosikymmeniä aikaansa edellä. Se käyttää erikoista kerrontaratkai-

sua, jossa ulkopuolisen kertojan värittyneet, jopa moralistiset määrittelyt vuorottelevat ja sekoittuvat henkilöhahmojen subjektiivisen, hän-muotoisen kerronnan kanssa. Havainnot liukuvat sulavasti näkijäkokijasta toiseen, jolloin päätelemme henkilöiden sisäistä maailmaa, luonnetta ja tavoitteita sekä heidän omien että muiden heistä tekemien havaintojen kautta (näiden kahden välille jää usein herkullinen risti-riita). Sivuhenkilöistä sivalletaan nopeita ja tarkkoja luonnehdintoja tyyliin: "[Huonesiivooja] Liliane oli kookas vaalea tyttö, nyreä ja ilkeäkin, sillä hän teki töitä tauotta aamukuudesta kahteentoista illalla ja luultavasti tajusi itsekkin, että joutuisi mitättömän ulkomuotonsa takia raatamaan samaan tahtiin hamaan kuolemaansa saakka." (S. 13.)

Tarttuessani kirjaan vuosien jälkeen mietin mikä kaikki mahtaa olla muuttunut, kuinka eri tavoin nyt kokisin Julian persoonan ja vastoin-käymiset. Ensilukemisella oma ikäni vastasi Julian ikää, tällä kertaa se lähentelee valtaa ja rahaa käyttävän herra Mackenzien elinvuosia. Ammoisen lukukokemuksen jälkeen olen käynyt läpi monia rakkaus-suhteita, jotka ovat päättyneet eriasteisiin traumoihin ja joiden jälki-seurauksissa olen vellonut hieman Rhysin henkilöiden tapaan: sisäiset monologit, itsen ja toisen syyttely, vihan ja kaipuun vuorottelu ovat kaikki liiankin tuttua. Merkittävin ero itseni ja heidän välillä on se, että minä elän aivan toisenlaisessa maailmassa kuin he; minulla on mahdollisuus pärjätä yksin, tehdä valitsemaani työtä, olla riippumaton ja onnellinen ilman miestä. (Sanon "miestä", sillä en ole varma olisinko osannut tai voinut elää julkisessa naissuhteessa 1930-luvun ilmapiirissä. Haluan toki ajatella että kyllä! Ja Pariisi olisi ollut minunkin pakopaikkani.) Toisaalta nyt, keski-iässä, ymmärrän paljon konkreettisemmin Julia Martinin hätää ja pelkoja vanhenemisen ja yksin jäämisen edessä.

Toisin kuin englanninkielisen alkuteoksen nimi vihjaa, Mackenzie on jättänyt Julia Martinin ennemmin kuin päinvastoin. Paljaasti ja epäsentimentalisesti Rhys kuvaa naisen haavoittuvaa asemaa yhteiskunnassa, joka on miesten. Julia on rakastajan vetäytymisen jäljiltä tyhjän päällä. Hänen eksistentiaalisen ahdinkonsa konkreettisin syy on raha (tai sen puute). Teoksen kuvaamasta ajasta ei ole kauan, mutta paljon ja nopeasti on tapahtunut: kehittyneimmissä osissa maailmaa naisen yhteiskunnallinen asema on kohentunut, oikeusturva ja päätäntävalta ovat lisääntyneet. Toisaalta monissa maailmankolkissa eletään yhä sukupuolisen alistamisen kulttuurissa, jossa nainen on Julian tapaan – tai häntä vielä täydellisemmin – riippuvainen miesten ”hyväntahtoisuudesta”. Eikä Rhysin kuvaama, erilaisiin valeasuihin pukeutuva naisviha ole patriarkaatistamme kadonnut minnekään.

Julia, jonka tausta maahanmuuttajana, tanssityttönä ja mannekiinina heijastaa kirjailijan omia nuoruudenkokemuksia, kohtaa asemansa horjumisen ja vähittäisen luhistumisen vuoroin pystypäin ja vuoroin lamaanuttavan masennuksen vallassa. Miehet kilvan määrittävät Juliaa ulkonäön, iän, sosiaalisen aseman ja mielentilan perusteella; naisen arvo yhdistyy noihin määreisiin tehden hänestä joko haluttavan tai vastenmielisen, kiinnostavan saaliin tai sääliättävän lutkan – usein myös ”hysteerisen” naisen joka ”aiheuttaa ongelmia”. Julia koettaa pysytellä pinnalla kaikin keinoin, ja ulkonäkö on hänen aikansa naiselle tärkeä ja symbolinen ase: ”Jos hän lakkaisi maalaamasta kasvojaan, hän myöntäisi olevansa vanha ja väsynyt. Se tarkoittaisi sitä, että herra Mackenzie oli tehnyt hänestä selvää.” Yläkerran yksinäistä asukkia kuvataan Julian silmin: ”Naisella oli – värjätty tukka, jota hän ei enää viitsinyt värjätä: juuriin oli ilmestynyt pari senttiä rumaa harmaata.

Naisen käytös oli jotenkin nöyrää ja mielistelevää. Nähtävästi hän oli todennut, että ilman rahaa ja ilman siveyttä oli oman etunsa nimessä parasta ollakin nöyrä.” (S. 15.)

Julian baarissa sattumalta kohtaama herra Horsfield on sodan käynyt seikkailija, joka tahtoo nähdä vastakkaisen sukupuolen ennen kaikkea suojeltavana ja pelastettavana: niin myös Julian, joka kuitenkin sopeutuu kyseiseen rooliin heikosti. Mies ei osaa päättää sääliäkö vai halveksua naista, mutta yksi konsti on aina taattu. ”[Horsfield] ajatteli, että loppujen lopuksi tilanteeseen oli vain yksi ratkaisu, ja mielummin heti kuin myöhemmin. Hän avasi lompakkonsa. — Hetkessä hänessä heräsi voiman ja vallan tunne. Onnen tunne. Hän hymyili Julialle. — Herra Horsfield pani kuitenkin merkille, että Julia oli ottanut rahat yhtään vastustelematta ja tarjouksesta yllättymättä, ja se hiukan ärsytti häntä. ’Ei mitään kiittämistä’, hän sanoi.” (S. 53.)

Kovin usein Julia kokee täydellistä ulkopuolisuuden tunnetta tilanteissa, joissa hänen odotetaan toimivan asemaansa sopivalla tavalla. ”[Julia] käsitti sentään vielä sen verran, että oli äärimmäisen tärkeää kyetä vetämään puoleensa ja hurmaamaan. Mutta hän ei mahtanut mitään unenomaiselle tunteelle, joka oli hänet vallannut; se sai miehen puheet kuulostamaan epätodellisilta ja jotenkin naurettavilta ja mitättömiltä.” (S. 99.)

Olen läpi elämäni tarkkaillut (hetero)maailmaa ulkopuolisen silmin, johtuen sekä seksuaalivähemmistö- että kirjailijan roolista. Tämä on tarkoittanut lapsena ja nuorena hämmennystä ja irrallisuuden kokemuksesta kumpuavaa masennusta, aikuisena lähinnä iloa ja helpotusta siitä, että minun ei tarvitse olla riippuvainen vastakkaisen sukupuolen kiinnostuksesta, tai lompakosta. Minun ei ole pakko

osallistua ”suureen peliin” kauppatavaranani ikäni, ulkonäköni tai synnyttäjänlantioni, pohtia aamusta iltaan naistenlehtien fasistisia ulkonäkövaatimuksia saati pelätä esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa. Siksi Julia Martinin huoli rupsahtamisestaan ja miesten arvioivista katseista tuntuu paitsi surulliselta myös eksoottiselta – sen sijaan samastun hänen jatkuvaan tarkkailijanasemaansa sekä hetkiin, joina hän on mielummin yksin ja lukee.

Julian tapaan minäkin olen ollut harhailija. Vailla päämäärää olen mittailnut katuja, ihmissuhteita ja epämääräisiksi venyneitä opintoja. Tällainen elämänasenne voi johtaa tuhoon ja onnettomuuteen mutta myös kirkkaisiin onnen ja löytämisen hetkiin. Elämä ei näyttäydy sarjana suunniteltuja ratkaisuja ja omaisuutta kartuttavia järkipäätöksiä vaan, kuten sanotaan, seikkailuna. Tunnistettavalta kuulostaa myös Julian hatarahko ote järjestäytyneeseen yhteiskuntaan. Punkatessaan nuhruisesta rantahotellista vuokraamassaan huoneessa Julia lukee päivät pitkät, nukkuu pitkään, mietiskelee ja tuijottaa jokea. Paikan emäntä tuumii vuokralaisestaan, että ”Julian elämä oli tavattoman erikoista, jopa uskomatonta. ’Aina yksin huoneessaan. Sehän on koiran elämää.’ Sitten hän oli ajatellut, että kenties Julia oli hullu, hiukan sekaisin. Mutta totuttuaan vuokralaiseensa hän lakkasi pohtimasta asiaa ja vähitellen unohti tämän kokonaan.” (S. 12.)

Rhysin pieni suuri teos on kestänyt aikaa: sen samaan aikaan konstailematon ja harkittu tyyli, yksityiskohtien ja symbolien taju sekä ihmisyyden syvä ymmärrys hakevat vertaistaan modernissa kirjallisuudessa. Minusta se on myös ”naisten kirja” sanan parhaassa, sanoisinko proustilaisessa merkityksessä; se ei ole kiinnostunut julkiudesta sankaruudesta, kunniaa, uskonnosta tai politiikasta – joitakin

”miehisiä” teemoja mainitakseni – vaan pikemmin noiden ilmiöiden yksityisestä, salatusta kääntöpuolesta, muistin ja nostalgian merkityksestä sekä inhimillisestä taistelusta jota naiset ovat kautta aikain käyneet maailman ristiriitaisia vaatimuksia, mitätöintiä ja kaksinaismoralismia vastaan. Kirjassa on terävää valtakritiikkiä, jopa anarkismia. Se on romaani itsetutkiskelusta ja halusta löytää onni omilla ehdoilla. Se on myös romaani Pariisin kaupungista omaa, surkean banaalia aikaamme kiinnostavampana historianhetkenä: suurkaupunkia halkova Seinejoki, hämärät vuokrahuoneet, kuppilat ja sivukujat kulkijoineen näyttelivät merkittävää osaa henkilöiden harharetkillä. Miten miellyttävää, että heidän kohtaamisensa tapahtuvat kirjeiden ja kohtalonoikkujen tuella, eivät digisovellusten ja ketjuravintoloiden raa’assa valossa!

Lontoo, jonne Julia päätyy yhden päähänpistonsa seurauksena, näyttäytyy Pariisin rinnalla luotaantyöntävänä ja koleana. ”Jokainen talo näytti täsmälleen samanlaiselta kuin edellinen jonka ohi hän oli mennyt. Jokainen talo pullistui hieman ulospäin. – – Pimeys oli pahinta. Se muodosti ihmisen ympärille muurin, kietoi sisäänsä niin että henki oli salpautua. Teki mieli jyskyttää sitä kuin ovea ja huutaa täyttä kurkkua päästäkseen ulos.” (S. 95–96.) Julian Lontoossa asuva sisar Norah on malliesimerkki naisesta, jolle on sälytetty vastuu heikkommista huolehtimisesta – jopa oman elämän ja mielenterveyden kustannuksella. Norah hoitaa halvaantunutta äitiä ja tuntee salassa katkeruutta. ”Hän ei ollut liikaherkkää ihmislajia. Hän kesti kuvottaviakin näkyjä ja ääniä ja hajuja. Ja siksi hän oli raatanut. Vähitellen hän oli lakannut käymästä ulkona, koska oli aina niin väsynyt. – – Kaikki vain hokivat: ’Kyllä sinä olet ihmeellinen, Norah.’ Mutta kukaan ei auttanut. He vain seurasivat sivusta, miten hänen nuoruutensa ja

kauneutensa katosivat ja lempeä sydämensä kivettyi ja katkeroitui.” (S. 118.) Norah ei liioin voi käsittää Julian heittelehtivää elämäntapaa. Hän ajattelee vihaavansa sisartaan, mutta myöntää toisaalta olevansa ”väkevämmin elossa”, kun sisar on läsnä.

Kiinnostava sivuhenkilö on Norahin ystävä, lyhyeen tukkaan ja solmioon sonnustautuva, merimiessavukkeita polttelava neiti Wyatt, jonka rentoutta ja itsenäisyyttä Julia ihailee. ”Nainen kääri itselleen savukkeen nopeasti ja näppärästi. Hänen liikkeensä muistuttivat miehen elkeitä. — Julian teki mieli sanoa: ’Ole kiltti ja kääri minullekin. Se olisi hauskaa.’ Mutta kohdatessaan neiti Wyattin katseen hän kääntyi vaitonaisena — —.” (S. 108–109.) Lopulta Wyatt asettuu jatkoksi kaikille niille, joiden seurassa Julia tuntee ulkopuolisuutta ja alemmuutta köyhyytensä ja epäonnensa vuoksi.

Tavatessaan vuosikymmenten takaisen rakastajansa herra Jamesin Julia ajattelee: ”Hänellä on rahaa, joten hän on jonkinlainen Jumala. Minulla ei ole rahaa, joten minä olen jonkinlainen nilviäinen. Nilviäinen, koska en ole onnistunut missään, eikä minulla ole yhtään rahaa. Nilviäinen, koska en edes varmasti tiedä, vihaanko minä sinua.” (S. 127.) Kuin ohimennen käy ilmi, että Julia on aikoinaan menettänyt lapsen. Tämä tragedia paljastuu jonkinlaiseksi juurisyyksi hänen pitkään jatkuneelle alamäelleen ja vieraantumiselleen. ”Kun on synnyttänyt lapsen, joka sitten kuolee yksinkertaisesti siksi, ettei ole rahaa pitää sitä hengissä, ihmiseen jää jonkinlainen ikävä. Ei mitään sentimentaalista — ei, ei. Vain kummallinen tunne, nälän tunne. Ja sitten ihminen muuttuu välinpitämättömäksi — —.” (S. 126.)

Julian välinpitämättömyyden verho väistyy äidin kuoleman, torjuvan suvun järjestämien hautajaisten ja menetykseen liittyvien

ristiriitojen edessä. Hyveellisesti esiintyvälle sisarelleen hän purkautuu: ”Jos kaikilla siivoilla ja kunniallisilla ihmisillä olisi yksi yhteinen naama, minä sylkäisisin sitä päin (s. 153).” Repliikki paljastaa Jean Rhysin asenteen ulkokultaisuudessa kylpevää porvarillisuutta ja sen kaksoisstandardeja kohtaan. Kirjailija on Julian kaltaisen, näennäisesti heikon mutta sisäisesti kapinallisen ihmisyksilön puolella valtaa käyttäviä ”häijyjä petoja” vastaan.

Teoksen lopussa, saavutettuaan inhimillisen pohjakosketuksen, Julia kokee jonkinlaisen vapautumisen. Muistellessaan hän tavoittaa lapsuusajan viattomat tunteet, onnen ja pelon, myöhemmin kasautuneen ahdistuksen usvan takaa. ”Lapsi kulki pitkää polkua puiden katveessa. Polun päässä häämötti aukea ja valkoisen auringonvalon hohde. Hän pyydysti perhosia. – Hän nosti rasian korvaa vasten ja kuunteli perhosen siipien väpätystä rasian sisällä. Miten lumoava ääni. Oli uskomatonta, että yksi perhonen sai aikaan sellaisen metelin. – Se oli ensimmäinen kerta kun hän ei pelännyt mitään – se päivä jolloin hän pyydysti perhosia – kunnes hän astui auringon valoläikkään. Varjossa hän ei pelännyt, mutta auringonvalo pelotti.” (S. 182.)

Muistoilleen avautumisen myötä Julia näkee itsensä vihdoin sellaisena kuin on, kokonaisena, ei pelkästään muiden silmin. Siksi viimeisessä kohtaamisessa herra Mackenzien kanssa miehellä ei ole enää valtaa Juliaan, josta on himoitun, säälityn ja hylätyn objektin sijasta tullut vapaa subjekti.

Herkkävireinen, leijuva liike ajan ja minuuden kerroksissa, samoin kuin melankolian lomasta jatkuvasti pilkahteleva uhman ja kapinan liekki, tekevät *Mackenziestä* lopulta lohdullisen teoksen. Sen takakanteen valittu sitaatti ”Miksi sittenkään luopua toivosta, kun näin

moni ihminen oli rakastanut häntä?” kuvaa Julian kokemusta vain osin: kaiken jälkeen hän ei ole enää niin riippuvainen ulkomaailman häntä kohtaan osoittamasta rakkaudesta. Toivoa tarjoaa ennen kaikkea sisäisen maailman rikkaus, mahdollisuus kuvitella, muistaa, hahmottaa rajojaan ja antaa itselleen anteeksi. Kun lasken Rhysin romaanin käsistäni, merkittävä annos tuosta tummansinisestä toivosta on tallentunut sisimpääni.

Jean Rhys: *Herra Mackenzien jälkeen*. Suomentanut Hanna Tarkka. Otava 2001.

NATHALIE SARRAUTE

Mikä on sinun suurteoksesi? Kirja joka mullisti elämäsi. Kirja jonka haluaisit kaikkien lukevan. Tai joka on niin tärkeä ja rakas, että tahtoisit varjella sitä muiden katseilta.

Suurteoksia II -antologia on syntynyt vastakirjoitukseksi perinteisille klassikkolistoille. Sen kansien väliin on kerätty tekstejä, joissa kiinnostavat kirjailijat kertovat itselleen merkityksellisistä teoksista, sellaisista, jotka ovat vavisuttaneet, vaikuttaneet, saaneet muuttamaan suuntaa. *Suurteoksia II* on paitsi puhetta kirjallisuudesta ja elämästä myös löytöretki kirjojen maailmaan: se johdattaa yhä uusien tekstien äärelle ja sytyttää halun uppoutua niihin kaikkiin.

Mukana antologiassa ovat Tuuve Aro, Aina Bergroth, Fiona 'Elöne, Susanna Hast, Johanna Holmström, Emmi Itäranta, Riitta Jalonen, E. L. Karhu, Anita Konkka, Anni Kytömäki, Leena Lehtolainen, Rosa Liksom, Laura Lindstedt, Maria Matinmikko, Outi Mäkinen, Riikka Pulkkinen, Minna Salami, Saara Turunen, Pauliina Vanhatalo ja Helga West.

84.2 ISBN 978-952-04-4610-9

WWW.TAMMI.FI

Kansi: Laura Lyytinen

Pirkko Saisio